

HALEP GÜNLERİ

Kısaca hayat hikâyenizden söz eder misiniz?

2 Nisan 1949'da Suriye'nin Halep şehrinde doğdum. İlk, orta ve liseyi İstanbul'da Özel Işık Lisesi'nde tamamladım. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi'ne devam ettim.

Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Osman Efendi'nin torunlarından Osman Bayru ile evliyim. Azra ve Esra isimli iki kızımız, Mehmet Kumcuoğlu ve Ersev Demiröz isimli iki damadımız ve Nil, Mina ve Can Ata isimli üç torunumuz var.

Uluslararası Mevlânâ Vakfı Başkanvekilliği görevinin yanı sıra Konya Selçuk Üniversitesi Mevlânâ Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi Danışmanlık görevini de sürdürmekteyim.

Çocukluğunuz Halep'te geçti sanırım.

Çocukluğum Halep ile İstanbul arasında geçti. Tekke ve Zâviye Kanunu çıkmadan evvel dedem Mehmed Bâkır Çelebi, Halep Mevlevîhânesi'ne şeyh olarak tayin edilmiş. Babam Celâleddin Bâkır Çelebi orada doğmuş, dördümüz orada doğduk, beşinci kardeşimiz İstanbul'a geldiğimizde doğdu. Okul çağında beni ve kardeşim Faruk Hemdem Çelebi'yi anneannemin yanına getirdiler. Annem Türk, babam Türk, büyükbabam Türk, babaannem Türk, evimizde Türkçe konuşulurdu. Bizim çocuklarımız da torunlarımız da

bizler gibi Türk örfü ve âdeti ile yetişiyorlar. Çocuklarımıza ve torunlarımıza Mevlevîlik konusunda, bunu yap, bunu yapma demiyoruz. Örnek olmaya çalışıyoruz. Zaten güzellikleri gördükçe onu devam ettirmek istiyorlar.

Nasıl bir ortamda yetiştiniz, biraz bahseder misiniz? Siz, beş kardeşin en büyüğü mü oluyorsunuz?

Evet, ben beş kardeşin en büyüğüyüm. Erkek kardeşim Faruk Hemdem Çelebi benden 21 ay küçük ama mânevî büyüğümüz o. Ondan sonra üç kız kardeşim daha var.

Faruk Hemdem Çelebi'den sonra Emel Çelebi Gürsoy, Neslipir Çelebi Sayar ve Gevher Çelebi. Beşimiz de çok güzel bir ortamda büyüdük. Bizim en büyük avantajımız annemle babamın teyze çocuğu olmasıydı. Evet, babam Halep'te büyümüş, annem ise İstanbul'da büyümüş. Çocukluklarında bir kez karşılaşmışlar ama hatırlamıyorlar bile, tâ ki 20'li yaşlara gelinceye kadar. O zaman babam, kendi âilesini görmeye İstanbul'a gelmiş ve İstanbul'da annemi görmüş, tanımış ve âşık olmuş.

“Ben bir aşk çocuğuyum.” diye büyük bir mutlulukla söylüyorum, annem her ne kadar “Söyleme kızım, utanıyorum.” dese de bu, benim için çok büyük keyif. Annem ve babam yıldırım aşkı neticesi evlenmişler. Evimizde işte böyle bir aşk vardı, o aşk ve saygı hep devam etti.

Babaannem bizimle otururdu, annemin teyzesiydi ve o yüzden birbirlerine karşı farklı bir sevgileri vardı, çok güzel anlaşılırdı. Yani çok huzurlu, mutlu, güzel bir ortamda büyüdük. Doğrusu bu, bugünün gençlerine de bir ders. Biz de çocuklarımızı öyle büyötmeye gayret ettik. Şimdi onlar kendi çocuklarını bu güzellikte büyötmeye devam ediyorlar.

Gerçekten evin huzuru, o şekilde bir âileye doğup büyümüş olmak, insanın bütün ömrünü ve hayata bakışını etkiliyor.

Alman Şarkiyatçı Hellmut Ritter bir makalesinde babaanneniz İzzet Hanım'dan bahsetmiş.¹ Babaannenizin bir Mevlevî çocuğuna, semâ öğreniyor diye Mevlevî kıyafeti dikmesinden söz ediyor.

Evet, babaannem İzzet Hanım'ın çok güzel hizmetleri vardı. Düşünün ki babaannem ve kardeşleri Osmanlılar zamanında Suriye'de Halep'te büyümüşler. Babasına o günlerde, "Fevkalâde Kumandanı" diyorlar, yani Olağanüstü Hâl Vâlisi, askerî bir Vâli, Çerkez Mehmed Bey.

FOTOĞRAF 3: Çerkez Mehmed Bey ve çocukları.

1 Daha önce Türkçesi yayınlanmamış olan bu makale, kitabın sonuna ek olarak ilave edilmiştir.

Anneannem Nüzhet Hanım, yani babaannemin ablası, evlenip İstanbul'a gelmiş, babaannem âilesi ile orada kalmış. Sonra dedem Mehmed Bâkır Çelebi ile evlenmişler. Bir Mevlevîhâneye gelin gitmiş, çok güzel ayak uydurmuş, ki gelin gittiği zaman Mevlevîhânenin harem kısmında dedemin annesi Kevser Hanım, yani babaannemin kayınvalidesi, kayınvalidesinin kayınvalidesi Fatma Hanım, iki görümcesi Rukiye ve Növber Hanımlar ile kayınbiraderi Şemsü'l-Vahid Çelebi hep birlikte yaşamışlar. Çünkü Türkiye'de Tekke ve Zâviye Kanunu ile Mevlevîhâneler kapatılmış. Dedemin babası Abdülhalim Çelebi Hakk'a yürümüş, dedem de âilesini yanına almış haklı olarak. Ama hep güzel bahsedirdi babaannem oradaki yaşamından.

O kadar çok şey öğrendim ki babaannemden, benim üzerimde çok etkisi var. Ben doğduğum zaman, hastaneden eve getirildiğimde anneme yardımcı olmak adına doğrudan kendi odasına almış, süt saatinde annemin yanına götürür, sonra alıp geri getirirmiş. Annem her zaman "Beş tane çocuk doğurdum ama o kadar huzurlu, o kadar rahattım ki, babaanneniz gerçekten beni kırk gün nazlandırarak tam lohusa gibi baktı." der.

Babaannem ve anneannem kardeşlerdi, anne ve babam teyze çocukları. Anneannem en büyük çocuk, babaannem en küçüğün bir büyüğü. Anneannem heybetli, tam bir Çerkez hanımefendisiydi. Boylu boslu idi, insanlarda inanılmaz saygı uyandırır. Eski İstanbul'da vardakosta diye bir tabir vardı, böyle heybetli, hem hoş hem güzel mânâsında, herhalde Rumcadan gelen bir kelime diye düşünüyorum, öyle bir hanımefendiydi ama içi yumuşacıktı. Babaannem ufak tefek, hemen ne isterseniz yaptırabileceğinizi düşündüğünüz fakat içinde inanılmaz bir irade, inanılmaz bir güç vardı. Her ikisinden de terbiye aldım, huylarını da almışım.

Evet, babaannem genç yaşta Halep Mevlevîhânesi'ne gelin gitmiş ve o yüzden Mevlevîlik ile ilgili, Mevlevîhânedeki eğitim ile de ilgili çok şey bilirdi. Bizi babaannem yetiştirdi. Ondan çok şey öğrendik.

FOTOĞRAF 4: İzzet Hanım ve Bâkır Çelebi.

Babaannemin bir Makam Çelebisi ile evliliği, bir Mevlevîhânedeki yapılacak görevleri üstlenmesi, daha sonra babamı yetiştirmesi... Bunlar önemli, çünkü büyükbabam Bâkır Çelebi çok genç yaşta vefat etmiş. Asker kökenli bir âileden gelen İzzet Hanım dinine bağlılığını, milli sınırların dışında bir ülkede yaşamış olsa da vatanına bağlılığını özünde birleştirmiş, görevinin bilincinde bir Türk Hanımefendisi. Çocuklarını Mevlevîhânedeki büyütürken onları aynı zamanda Fransız okullarında okutup hem mânevî hem dünyevî ilimleri almalarını sağlamış. Türkçenin yanı sıra çok iyi Fransızca, Arapça, İngilizce konuşurlardı. Latin kökenli lisanlara da âşinâ idiler.

Büyükbabam, 1939'da İstanbul'a yeğeninın düğününe gelmiş ve geri dönmek istediği zaman, Suriye Hükûmeti "Sen Hatay'ın ilhâkında çalıştın." diye Suriye'ye geri almamışlar ve dedem de teyzesinin yanına İstanbul'a dönmüş.

İşin güzel tarafı, Bâkır Çelebi, yani dedem Beyrut'tan teyzesine ve teyze kızına hediyeler almış. Hatta teyze kızının gelinliğini alıp İstanbul'a gelmiş ve düğünde bulunmuş. O teyze kızı erken vefat ettiği için ben kendisini hiç tanımadım ama onun oğlu Osman Bayru ile evliyim. Büyükbabamın kendilerine getirdiği hediyeler evlendiğim zaman bana verildi, ben de kızlarımız evlenirken babaannelerinden hâtıra olarak onlara verdim.

Şunu özellikle vurgulamak isterim, annem teyzesinin oğlulla evlenmiş; babamla eşim Osman Bey iki kardeşin torunları ama her iki âilenin de evliliği aşk evliliği. Yani âilemiz bize "Evlenin." demedi, biz birbirimize âşık olup evlendik, babamla annem gibi. Âşık olduğumuzda yaşımız küçüktü, uzun bir sözlülük ve nişanlılıktan sonra 1972'de evlendik. Allah sağlıklı, huzur içinde yaşamamızı nasip etsin.

FOTOĞRAF 5: Aile fotoğrafı.

Evet, aşk güzel bir şeydir...

Öyle diyor ya Hz. Mevlânâ: *“Bütün aşklar, ilâhî aşka köprüdür.”*

Gençlerle konuşurken şöyle söylüyorum: *“Âşık olduğunuz zaman, Allah’la en çok konuştuğunuz zamandır. Allah’ım göreyim, Allah’ım gördüm, Allah’ım bir mesaj yollasa, Allah’ım yolladı, arasa, ay arıyor... Devamlı Allah’la konuşur insan, devamlı. Hem olmasını ister hem de istedikleri oldu diye teşekkür eder ya da olmuyor diye sızlanır.”*

Onun için, tam Hz. Pîr’in *“Bütün aşklar, ilâhî aşka köprüdür.”* sözü zuhur eder doğrusu.

Büyükbabanız Mehmed Bâkır Çelebi’nin yüzüğü sizde, nasıl geldi size bu yüzük?

Babaannem Halep’te çocuklarla beraber Mevlevîhânedede kalmış, büyükbabam Mehmed Bâkır Çelebi de İstanbul’la dönmüş. Bir müddet Konya’da yaşamış, tekrar evlenmiş, kısa bir zaman sonra vefat etmiş. Aradan uzun zaman geçmiş, biz Türkiye’ye taşındıktan sonra bir gün büyükbabamın evlendiği hanım bizim evimize geldi, babaannem kendisini gayet güzel karşıladı. Hatta daha sonra konuştuğumuzda dedi ki: *“Çocuğum, zaten biz boşanmıştık. Ben Halep’te kalmıştım, çocuklarımızı orada yetiştiriyordum. Hiç olmazsa dedenize sahip çıktı. Benim onunla bir alıp veremediğim yok ki.”*

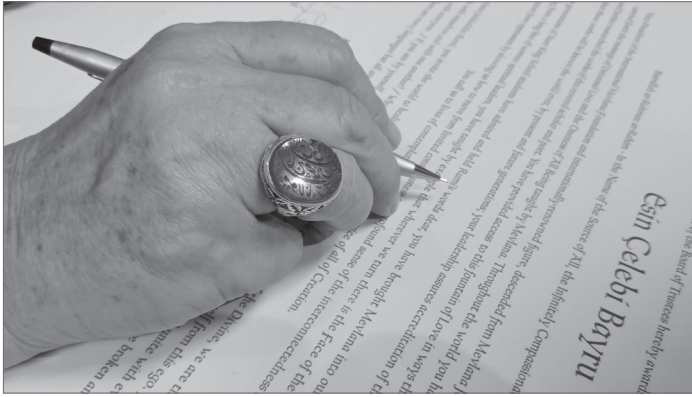
Gerçekten de sevgi dolu bir insandı babaannem, Allah rahmet eylesin.

Büyükbabamın eşi Münîre Hanım’a nikâh davetiyemi götürdüğüm zaman bana bir yüzük hediye etti ve dedi ki: *“Bu, büyükbabanın parmağında taşıdığı bir yüzüktü. Kendi büyükbabasının mührüymüş.”*

Yani Mehmed Bâkır Çelebi büyükbabasının mührünü yüzük yaptırmış, onu da Münîre Hanım bana hediye etti, ben

beşinci nesilim. Ben çok heyecanlandım ve eve gelir gelmez yüzüğü babama vermek istedim. “Bu, babanızın yüzüğüymüş, büyük dedenizin de mührüymüş. Münîre Hanım bana verdi ama doğrusunu söyleyeyim ki, yüzük benden çok sizin olmalı.” deyince babam eline vermiş olduğum yüzüğe bakarken, “Kızım, bu sana verilmiş.” dedi ve yüzüğü bana verdi.

Ben onu şerefle taşıyorum ve takıyorum. Her an da takmaya kıyamıyorum, akik bir taş üstünde “*Mevlânâ es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâc Mehemmed bin bende-i Hâlik-i Hayy-ı dâná 1199* (Mevlânâ Seyyid Şeyh Hacı Hâlık [yaratan] ve Hayy [ezelî ve ebedî diri olan] Allah'ın kulu Dâná oğlu Mehmed 1784-85)” yazıyor.

FOTOĞRAF 6: Mehmed Bâkir Çelebi'nin yüzüğü.

Babaannenizin düğün hediyesi ne idi?

Babaannem İzzet Hanım 1971'de vefat etti. 1972 Ocak'ta biz evlendiğimizde vefat edeli altı ay olmuştu. Eşim Osman Bayru'yu çok severdi. Son bir yıl hasta olduğu için düğünümüzü göremeyeceğini düşünüp kendi özel yapım kol saatini önceden vermişti.

FOTOĞRAF 7: Babaanesi İzzet Hanım ve kucağında Esin Çelebi.

de hürmet ettik. Bana kayınvalidelikten çok teyzelik yaptı, gurbette ana yarısı oldu.

Güzide Çelebi: Rahmetli çok uyumlu bir insandı. Öyle olur olmaz itiraz eden bir insan değildi, yani birlikte çok iyi yaşadık. Teyzemdi ama ben evleninceye kadar teyzemi pek tanı mıyordum. Tabii onun devamlı Halep'te bulunması, benim İstanbul'da doğup büyümem aynı evde yaşarken aramızda sorunlar çıkarabilirdi ama sorun çıkmadı. Her zaman birbirimizi hem sevdik hem

O da sonradan mı Halep'e gitmiş?

Güzide Çelebi: Hayır canım, şöyle anlatayım. Benim büyükbabam Mehmet Bey, yani annemin ve teyzemin babası Mehmet Bey Çerkez prensi, Abaza Merçen. Oradan kaçırmışlar getirmişler İstanbul'a. Halası o zaman İstanbul'da sarayda çalışıyor, mücevherlerin olduğu yerin anahtarı ona teslim edilirmiş. Haber gelmiş, o da hemen bütün adamlarını esircilere göndermiş ve yeğenini buldurmuş. Büyükbabamı yanına almış, bir daha göndermemiş, İstanbul'da askerî mektebe yazdırmış, geldiği zaman Türkçe bile bilmezmiş ama daha sonra asker olarak çok başarılı olmuş.

Binbaşı rütbesindeymiş, o zaman Binbaşılık çok mu ehemmiyete alınıyordu neydi, Fevkalâde Kumandanı (Halep askerî

vâlisi) olarak Halep'e göndermişler. Zaman Osmanlı zamanı, herkes bir vazifeyle Halep'te oturuyor, birbirlerini tanıyorlar. Büyükbabam Çerkez Mehmet Bey, büyük dedem Ali Muhsin Paşa ile o zaman çok iyi arkadaşlar ve onun kızıyla evleniyor, dokuz tane çocukları oluyor. Bu dokuz çocuğun çoğu gene memleket uğruna canını vermiş insanlardır. Mezarları hep o topraklarda kalmış. Annem gibi kayınvalidem de (İzzet Hanım) Halep'te doğmuş. Kardeşlerin hepsi Türklerle evlenmişler. Araplarla karışmıyorlar ama onları da tanıyorlar.

Halep'ten Esin Çelebi ile ilgili birkaç anı paylaşır mısınız?

Güzide Çelebi: Esin hakkında size bir şey anlatayım:

Annem ile teyzesinin aralarında çok az yaş farkı olduğu için biz ona "cici anne" derdik. Antakya'da evlenmişti. Eşi Antakya'nın eşrafındandı ve orada otururdu. Biz Halep'te otururken senede 3-4 defa Halep'ten Antakya'ya gider ve onların evinde kalırdık. Bir kızı, iki oğlu vardı. Oğulları bizden çok büyüktü, biri milletvekiliydi, her üçü de iki, üç lisan bilirler, piyano çalarlar, aynı zamanda abdestlerini, namazlarını hiç ihmal etmezlerdi.

Tiraje Ablam, yani kızı çok titizdi, hatta köylüler para getirir, o paralar bir leğenin içinde yıkanmadan, asılıp kurutulmadan çantaya girmezdi; o kadar titizdi. Bir de Tiraje Ablamın yetiştirdiği ve Esin'e göz kulak olması istenen bir kız çocuğu var, ismi Zeynep. Ev çok büyük olduğu için Zeynep'e "Çocuğun yanından ayrılmayacaksın." diye sıkı sıkı tembih ediliyor. Gene gittiğimiz bir gün, Esin küçük herhalde üç yaşında, akşam üzeri dondurma yiyoruz. Baktım Esin dondurmayı yedi, daha midesine gitmemiş olan dondurmayı olduğu gibi